

๑๘๑ ปี

เหลี่ยมหน้าแลหลังประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสกลนคร
181 years old and after the local history Sakon Nakhon

๑๘๑ ปี

เหลี่ยมหน้าแลหลัง
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสกลนคร

พจนานุกรม เฉลยเนตร

พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
จัดพิมพ์เผยแพร่

๑๘๑ ปี

เหลียวหน้าแลหลังประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสกลนคร

ผู้เรียบเรียง : นายพจนวราภรณ์ เขจรเนตร

ปีที่พิมพ์ : ๒๕๖๒

จำนวนที่พิมพ์ : ๕๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย : พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คณะทำงาน :

ดร. สติศย์ ภาคมฤค รองผู้อำนวยการสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม

นางสาวชุตติมา ภูวรรณ นางสาวสิริยากร ฤกษ์ชัย นายกฤษดากร บันลือ

นางสาวอลิสา ทับพิลา นางสาวทิตติฉिता รัตนไตร นางสาวสุกัญญา มีเที่ยง

นางสาวนิระชา ตะวงค์ นายพัฒนพงษ์ คำพิบูล นายวิระชัย อัคราวุฒิ

ที่ปรึกษา :

พระครูปลัดศรีธรรมวัฒน์ พระครูสังฆรักษ์ภาณุทัตต์ ภาณุทัตโต

นายทองปาน รักษาพล นางฟองจันทร์ อรุณกมล นายประสิทธิ์ คະเลรัมย์

ดร.เกรียงไกร ปริญาพล นางอมราวดี พรหมสาขา นายดำเกิง วงศ์กาฬสินธุ์

ผศ.ปรีชา ธรรมวินทร ผศ.ดร.สพสันต์ เพชรคำ ดร.ปรีดา วิปชา

ผศ.ดร.วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์ ผศ.พิทักษ์ชัย จตุชัย ดร.ธีระวัฒน์ แสนคำ

ดร.เกรียงไกร ผาสุตะ นายธวัชชัย ดุลยสุจริต ดร.อริราชย์ นันขันตี

ดร.พิมพ์อมร นิยมคำ นางสาวกัญติกา กล่อมสุวรรณ นางประภากร พรหมโสภา

นางสาวสกลรัตน์ พูนทองอิน นางเพ็ญพรรษา อัยปัดฉาวงศ์

นางสาววรรณพร หันไชยงวา

คณะกรรมการอำนวยการ :

นายสุรสิทธิ์ อัยปัดฉาวงศ์ ผู้อำนวยการสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม

ผศ.ดร.พุดฉกร สิริ นางสาววิชฎานกานต์ ขอนยาง

ภาพ/ออกแบบปก : นายหัตถไชย ศิริสสิต

พิมพ์ที่ : พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

คำนำ

เมืองสกลนครมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติและมีความเจริญรุ่งเรือง ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ต่าง ๆ การที่บ้านเมืองมีความ เจริญ สืบมาในปัจจุบันก็ด้วยอาศัยหยาดเหงื่อแรงกาย ภูมิปัญญาของเหล่าบรรพชนที่สั่งสมมาหลายยุคหลายสมัย

ท่ามกลางกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน การศึกษา ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของท้องถิ่นบ้านเมือง ถูกมองว่า เป็นเรื่องเก่าล้าสมัย แต่ตรงกันข้ามว่า การศึกษารากเหง้า ความเป็นมาของท้องถิ่นนับเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง อันจะก่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจ ที่ทำให้คนเห็น รากเหง้าของตนเอง เกิดสำนึกความเห็นคุณค่า ความภูมิใจ และศักดิ์ศรีของสิ่งที่ตนเองมีอยู่ที่เป็นมรดกตกทอดมาจาก บรรพบุรุษในท้องถิ่นความภูมิใจนี้ทำให้คนเรามีความเชื่อมั่น ในตัวเองว่ามีของดีอยู่ สู่การพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญ ในอนาคต

เนื่องในโอกาสที่เมืองสกลนคร มีอายุครบ ๑๘๑ ปี ในวันที่ ๑๗ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๖๒ นี้ จึงได้มีการจัดพิมพ์หนังสือ “๑๘๑ ปี เหลียวหน้าแลหลังประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสกลนคร” ขึ้น ซึ่งจะเผยแพร่ไปสู่สถานศึกษาทุกระดับ ยังประโยชน์แก่นักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั่วไปได้ร่วมตระหนักและเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นเมืองสกลนครต่อไป

พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร ยังมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญในการจัดพิมพ์เผยแพร่หนังสือเล่มนี้ อีกหลายประการ กล่าวคือ

๑. เพื่อเสริมสร้างสำนึกรักท้องถิ่นของชาวสกลนคร
๒. เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์และวิจัยผลงานทางด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสกลนครให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๓. เพื่อร่วมเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสที่เมืองสกลนคร มีอายุครบ ๑๘๑ ปี ในวันที่ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ นี้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้ จะอำนวยประโยชน์ให้เกิดความรักความเข้าใจและตระหนักในการศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นยิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีส่วนช่วยเสริมสร้างสิ่งที่ทำให้เกิดสำนึกรักท้องถิ่นและประเทศชาติอย่างมั่นคงสืบไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา ธรรมวินทร
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คำนำผู้เรียบเรียง

คำว่า “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” มักมีผู้ให้ความหมายที่แตกต่างกันออกไป โดยบ่งชี้ว่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ เรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่นที่แสดงให้เห็นถึงสภาพวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงที่กระทบทางตรงและทางอ้อมต่อผู้คนทุกชนชั้นที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเกิดจากการสังสม และรับรู้จากประสบการณ์จริงของบุคคล หากแต่โดยทั่วไปประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมักมุ่งเน้นและนำเสนอเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสายตระกูลของบุคคล และสถานที่สำคัญในท้องถิ่นนั้นๆ อยู่เสมอ

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสกลนคร เป็นสิ่งสำคัญอันจะทำให้รู้และเข้าใจเรื่องราวความเป็นมาหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีตที่ผ่านมา เรื่องราวต่างๆ เหล่านั้น จัดเป็นมรดกทางความทรงจำอย่างหนึ่ง ที่ถูกถ่ายทอดจากความทรงจำออกมาเป็นหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร อาทิ ใบบอกเมืองสกลนคร การสัมภาษณ์บุคคลในเมืองสกลนครรวมถึงโบราณสถานสำคัญต่างๆ ในการศึกษาประวัติศาสตร์เรียกหลักฐานเหล่านี้ว่า หลักฐานชั้นต้น บางส่วนถูกนำมาเรียบ

เรียงขึ้นใหม่กลายเป็นหลักฐานชั้นรอง อาทิ ตำนานเมือง สกนนครหรือพงศาวดารเมืองสกนนครฉบับต่างๆ เอกสาร หนังสือและงานวิจัยเอกสารหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สกนนคร อันเกิดจากการรับรู้ผ่านหลักฐานชั้นต้นและจาก บุคคลในชั้นหลังที่มีส่วนสำคัญในการช่วยอธิบายเรื่องราวและ ลำดับเหตุการณ์จากหลักฐานชั้นต้นได้อย่างดี

เมืองสกนนครมีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่หลากหลาย เรื่องราวที่น่าสนใจ ถ้าหากนับเอาตามปีที่มีการตั้งเมืองสกนนคร ภายใต้การปกครองของราชสำนักสยามอย่างเป็นทางการใน สมัยรัชกาลที่ ๓ เมื่อปีจุลศักราช ๑๒๐๐ หรือพุทธศักราช ๒๓๘๑ จวบจนปัจจุบันนี้ เมืองสกนนครจะมีอายุครบ ๑๘๑ ปี ในช่วงเวลาอันยาวนานนี้เอง สกนนครมีพัฒนาการทาง ประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจหลายแง่มุม โดยเนื้อหาสาระใน หนังสือเล่มนี้เกิดจากประสบการณ์ทำงานศึกษาค้นคว้า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสกนนครของผู้เรียบเรียงโดยเลือก เอาข้อมูลที่น่าสนใจมานำเสนอ โดยจัดทำเนื้อหาพอสังเขป พร้อมแนบภาพประกอบน่าสนใจหาดูได้ยาก เพื่อให้ทุกท่านได้ ร่วมเหลียวหน้าแลหลังมองประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสกนนคร ใน วาระที่เมืองสกนนครมีอายุครบ ๑๘๑ ปี ในวันที่ ๑๗ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๖๒ นี้ ชาวสกนนครทุกคนพึงถือว่า เป็นปีแห่ง ความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์อันยาวนานกว่า ๑๘๑ ปี ของบ้านเมืองที่ได้รับการพัฒนาสร้างสรรค์ธำรงรักษา

ด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมจากบรรพชนรุ่นแล้วรุ่นเล่า
ภายใต้ร่มพระบารมีของพระบูรพมหากษัตริย์ แห่งบรมราชจักร
กวีวงศ์ จนเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปในปัจจุบัน

ขอขอบพระคุณผู้มีอุปการคุณสนับสนุนการจัดงานและ
การจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ อย่างไรก็ตามเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้
ไม่ใช่ข้อยุติทางวิชาการโดยต้องศึกษาค้นคว้าต่อไป หวังเป็น
อย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้ จะอำนวยประโยชน์ให้เกิดความรัก
ความเข้าใจและตระหนักในการศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่น
ยิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีส่วนช่วยเสริมสร้างสิ่งที่ทำให้เกิดสำนึกรัก
ท้องถิ่นและประเทศชาติอย่างมั่นคงสืบไป

นายพจนวราภรณ์ เขจรเนตร
นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สารบัญ

คำนำ	ก
คำนำผู้เรียบเรียง	ค
สารบัญ	ฉ
๑๘๑ ปี เหลียวหน้าแลหลัง	๑
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสกลนคร	
๑. ธรณีวิทยาและบรรพชีวิน	๓
บนแผ่นดินเมืองสกลนคร	
ประมาณ ๖๕,๐๐๐,๐๐๐ ปีมาแล้ว	
๒. เมืองสกลนคร	๗
ยุคก่อนประวัติศาสตร์	
ประมาณ ๓,๐๐๐ - ๑,๕๐๐ ปี มาแล้ว	
๓. เมืองสกลนคร	๘
สมัยวัฒนธรรมทวารวดี	
ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๔ - ๑๖	
๔. เมืองสกลนคร	๑๐
สมัยวัฒนธรรมเขมร (ขอม)	
ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๙	

๕. เมืองสกลนคร	๑๔
สมัยวัฒนธรรมล้านช้าง (ลาว)	
ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๑ – ๒๓	
๖. เมืองสกลนคร	๑๗
สมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น	
ยุคสร้างบ้านแปงเมือง	
นับตั้งแต่พุทธศักราช ๒๓๑๐ – ๒๓๙๔	
๗. เมืองสกลนคร	๒๐
สมัยรัตนโกสินทร์	
ยุคปฏิรูปประเทศเข้าสู่ความเจริญ	
นับตั้งแต่พุทธศักราช ๒๓๙๔ – ๒๔๗๕	
๘. เมืองสกลนคร	๓๓
สมัยปฏิรูปการปกครอง	
จากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์	
สู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย	
นับตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๗๕ – ปัจจุบัน	
บรรณานุกรม	๒๙

บ้านธาตุเชียงชุม และเชียงใหม่หนองหาน เป็นชื่อเดิม สมัยวัฒนธรรมล้านช้างก่อนการตั้งนามว่า “สกลนคร” อันหมายถึง “นครแห่งเมืองทั้งมวล” ได้รับพระราชทานจากราชสำนักสยาม เมื่อพุทธศักราช ๒๓๒๙ ปราบกฏในเอกสารท้องถิ่น เรียกว่า “เมืองสกลทวาปี” หมายถึง “เมืองแห่งหนองน้ำใหญ่” ตามอุรังคนิทานเรียกที่ตั้งเมืองสกลนครปัจจุบันว่า “เมืองหนองหานหลวง” กล่าวได้ว่า “หนองหาน” เป็นแหล่งหล่อเลี้ยงสรรพชีวิตและเป็นต้นกำเนิดของชื่อนามจังหวัดสกลนครในปัจจุบันด้วย

๑๘๑ ปี

เหลียวหน้าแลหลัง

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสกลนคร

เมืองสกลนคร มีเนื้อที่ประมาณ ๑,๐๒๓.๔ ตาราง
กิโลเมตร ตั้งอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ
๑๗๒ เมตร มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติของเทือกเขาภู
พาน และหนองหาน เหมาะสำหรับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์
และเกิดการอพยพเข้ามาของผู้คนจากหลายหลากทางกลุ่ม
ชาติพันธุ์กลายเป็น “เขตสะสมทางวัฒนธรรม” นับตั้งแต่
สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และการรับเอาอิทธิพลทางความเชื่อ
ศาสนา วัฒนธรรม ในสมัยวัฒนธรรมสมัยทวารวดี วัฒนธรรม
เขมร วัฒนธรรมล้านช้างและรัตนโกสินทร์ตามลำดับ (สพสันต์
เพชรคำ, ๒๕๖๐:๕๗)

พม่า
Myanmar

เวียดนาม
Vietnam

ลาว
Laos

ไทย
Thailand

กัมพูชา
Cambodia

แม่น้ำโขง
Mekong River

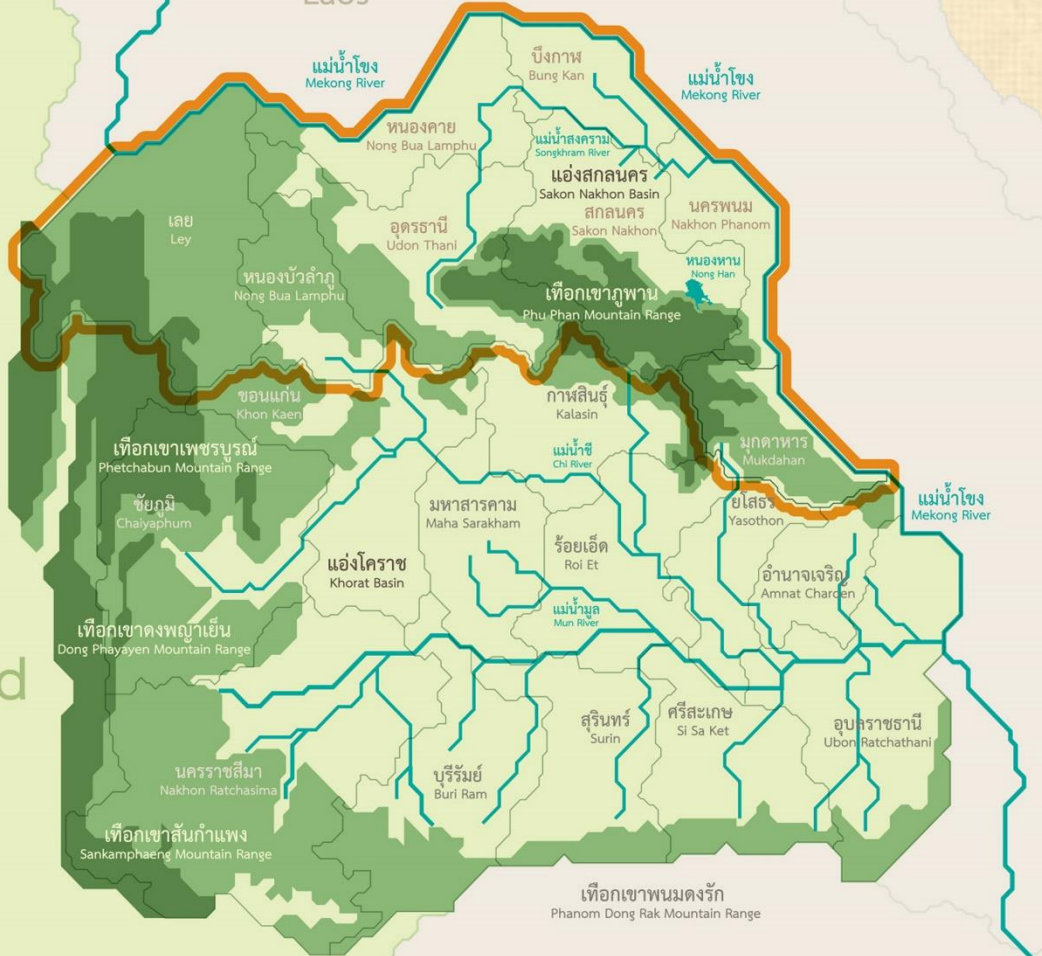
แม่น้ำโขง
Mekong River

แม่น้ำโขง
Mekong River

แม่น้ำโขง
Mekong River

แม่น้ำโขง
Mekong River

เพชรบูรณ์

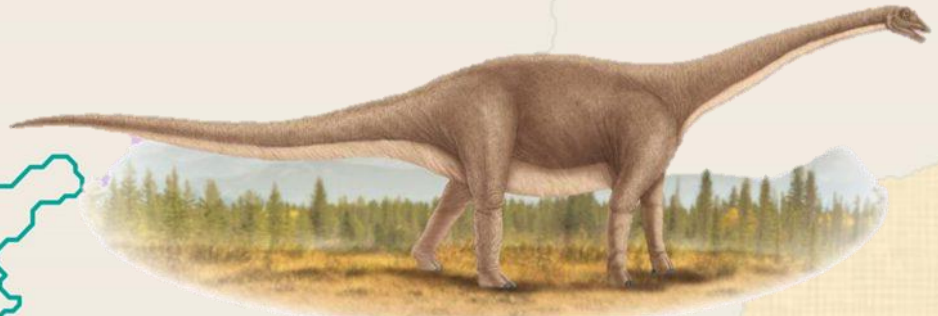

ทะเลสาบเขมร
หรือ โตนเลสาบ
Tonle Sap

๑. ธรณีวิทยาและบรรพชีวิน บนแผ่นดินเมืองสกลนคร ประมาณ ๖๕,๐๐๐,๐๐๐ ปีมาแล้ว

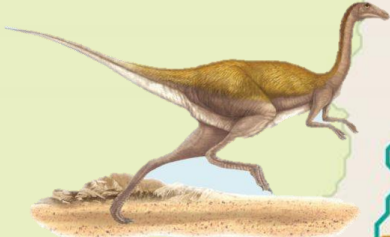
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือ “ภาคอีสาน” แหล่งอารยธรรมโบราณที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาหลายพันปี โดยหากแบ่งตามลักษณะภูมิสัณฐานและการกระจายตัวของแหล่งชุมชนโบราณ จะแบ่งภาคอีสานออกเป็น ๒ แอ่งอารยธรรมสำคัญ อันได้แก่ แอ่งโคราชและแอ่งสกลนคร โดยแอ่งโคราช จะหมายถึงบริเวณที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศใต้ของภาค กินพื้นที่หลายจังหวัด สำหรับแอ่งสกลนครจะตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือของภาค โดยมีเทือกเขาภูพานรูปโค้งพระจันทร์เสี้ยว กางกั้นแอ่งทั้งสองเอาไว้ แอ่งสกลนคร ครอบคลุมพื้นที่ในส่วนของจังหวัดเลย หนองบัวลำภู อุดรธานี หนองคาย บึงกาฬ นครพนมและสกลนคร โดยอาณาเขตทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกจะมีแม่น้ำโขงเป็นรั้วรอบขอบเขต ส่วนทางด้านทิศตะวันตกกั้นถูกขวางกั้นด้วยเทือกเขาเพชรบูรณ์

พม่า
Myanmar

เวียดนาม
Vietnam

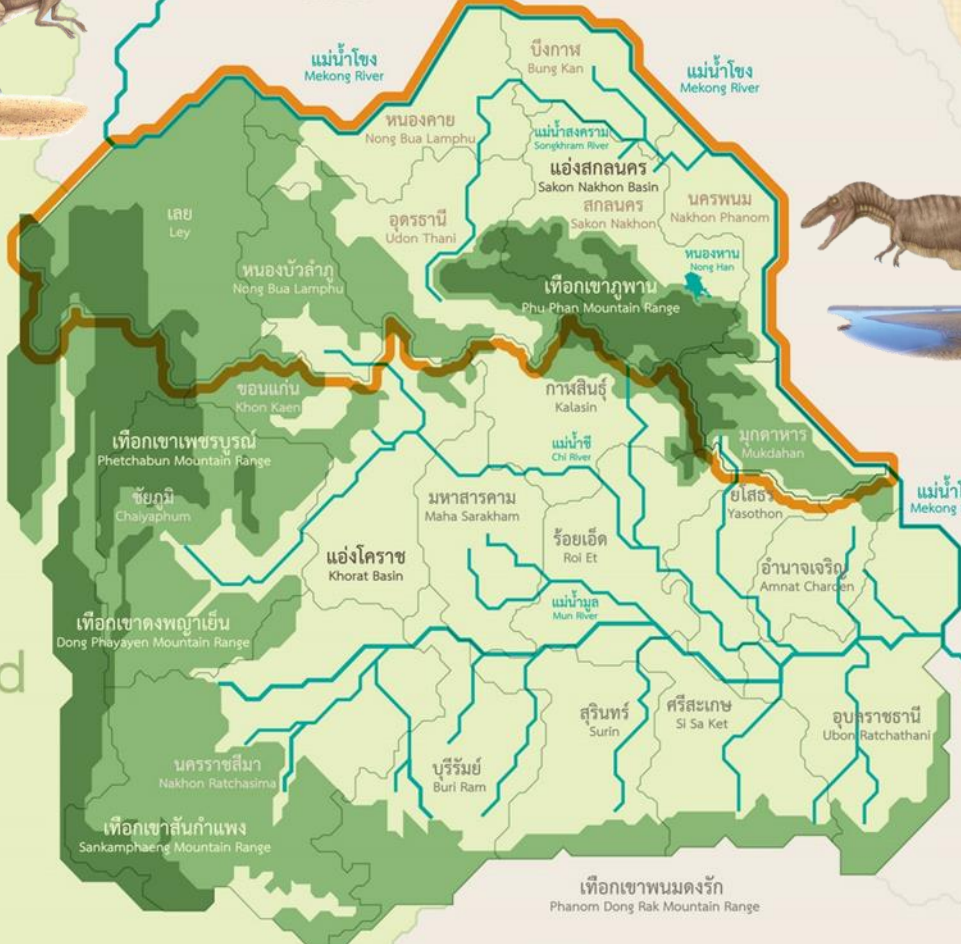
ลาว
Laos

แม่น้ำโขง
Mekong River

แม่น้ำโขง
Mekong River

แม่น้ำโขง
Mekong River

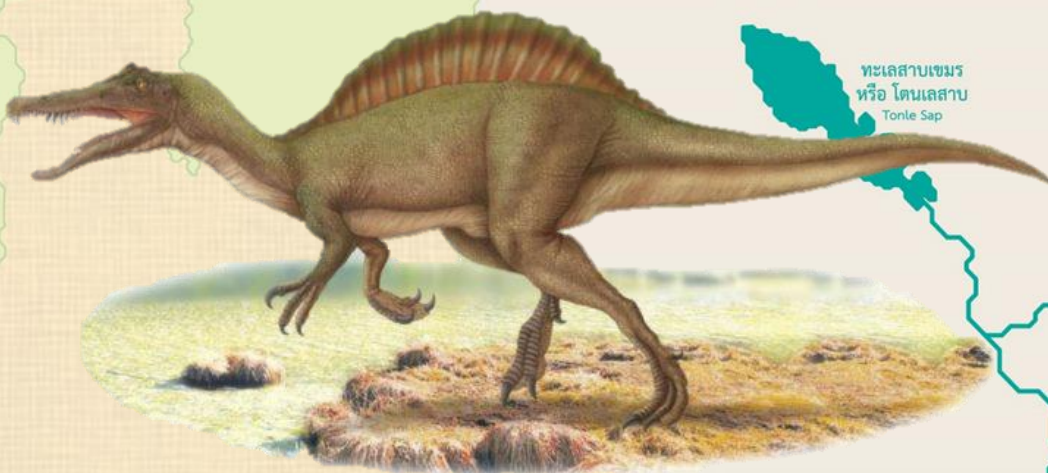

ไทย
Thailand

กัมพูชา
Cambodia

แม่น้ำโขง
Mekong River

ทะเลสาบเขมร
หรือ โตนเลสาบ
Tonle Sap

จากการศึกษาทางธรณีวิทยาพบว่า แอ่งสกลนครเกิดราว “มหายุคมีโซโซอิก” (Mesozoic Era) สมัย “ครีเทเชียส” (Cretaceous) หรือประมาณ ๑๒๐ ล้านปีมาแล้ว นับเป็นยุครุ่งเรืองของสิ่งมีชีวิตดึกดำบรรพ์ “ไดโนเสาร์” (dinosaur) ต่อมาเมื่อปลายสมัยครีเทเชียส ราว ๖๕ ล้านปี ไดโนเสาร์เกิดการสูญพันธุ์บริเวณเทือกเขาภูพานจังหวัดสกลนคร ปรากฏมีการพบหลักฐานฟอสซิล (fossil) ของกระดูกไดโนเสาร์และซากพืชดึกดำบรรพ์ เป็นจำนวนมาก อาทิ บริเวณเชิงเขาภูเพ็ก บ้านภูเพ็ก ตำบลนาหัวบ่อ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร นอกจากนี้การทลายของหินเกลือใต้ชั้นเปลือกโลกเมื่อหลายล้านปีมาแล้วก่อให้เกิด “หนองหาน” อีกด้วย

เศษภาชนะเครื่องปั้นดินเผา พบในบริเวณพื้นที่ริมหนองหาน บ้านดอนเหล่าทัพ ตำบลจี้วต่อน อำเภอเมืองสกลนคร เป็นพื้นที่ทับซ้อนทางวัฒนธรรมมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีอายุราวประมาณ ๓,๐๐๐ - ๑,๕๐๐ ปี มาแล้ว ที่มา : พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

๒. เมืองสกลนคร ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ประมาณ ๓,๐๐๐ – ๑,๕๐๐ ปี มาแล้ว

การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในพื้นที่อำเภอเมืองสกลนคร พบหลักฐานเก่าแก่ถึงสมัยวัฒนธรรมยุคก่อนประวัติศาสตร์ในกลุ่มวัฒนธรรมบ้านเชียงสมัยปลาย มีอายุราว ๓,๐๐๐ – ๑,๕๐๐ ปี ดังมีการค้นพบเศษภาชนะเครื่องปั้นดินเผา ตะกรันจากการถลุงเหล็ก ในบริเวณสำนักสงฆ์พระศรีอารีย์อยู่ริมหนองหาน อาทิเช่น บ้านดอนเหล่าทัพ ตำบลจิว์ดอน อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ห่างจากตัวเมืองเก่าสกลนคร ประมาณ ๑.๕ กิโลเมตรแสดงให้เห็นถึงการกระจายตัวของกลุ่มวัฒนธรรมบ้านเชียงและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในบริเวณลุ่มน้ำหนองหาน อำเภอเมืองสกลนครอีกด้วย

๓. เมืองสกลนคร สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๔ – ๑๖

เมื่อราวพุทธศตวรรษที่ ๑๔ เป็นต้นมา ชุมชนสังคมเกษตรกรรมพัฒนาเข้าสู่ชุมชนเมืองในวัฒนธรรมสมัยทวารวดี เริ่มมีการติดต่อกับชุมชนภายนอกโดยเฉพาะการนับถือพระพุทธศาสนา หลักฐานสำคัญ ประกอบด้วย ใบเสมาหินทรายที่มีลวดลายเฉพาะในแบบวัฒนธรรมทวารวดีบริเวณภาคอีสานเท่านั้น คือ ลายในสันสลูปและหม้อน้ำปุณณฆฎะ และนอกจากนี้ยังพบประติมากรรมประเภทพระพุทธรูปหินทรายในบริเวณบ้านนาอ้อย อำเภอเมืองสกลนคร และห่างออกไปจากตัวเมืองเก่าสกลนคร ในบริเวณวัดกลางศรีเชียงใหม่และวัดมหาพรหมโพธิราช บ้านท่าวัด ตำบลเหล่าปอแดง อำเภอเมืองสกลนคร ยังปรากฏกลุ่มใบเสมาหินทราย และพระพุทธรูปหินทรายศิลปะทวารวดี

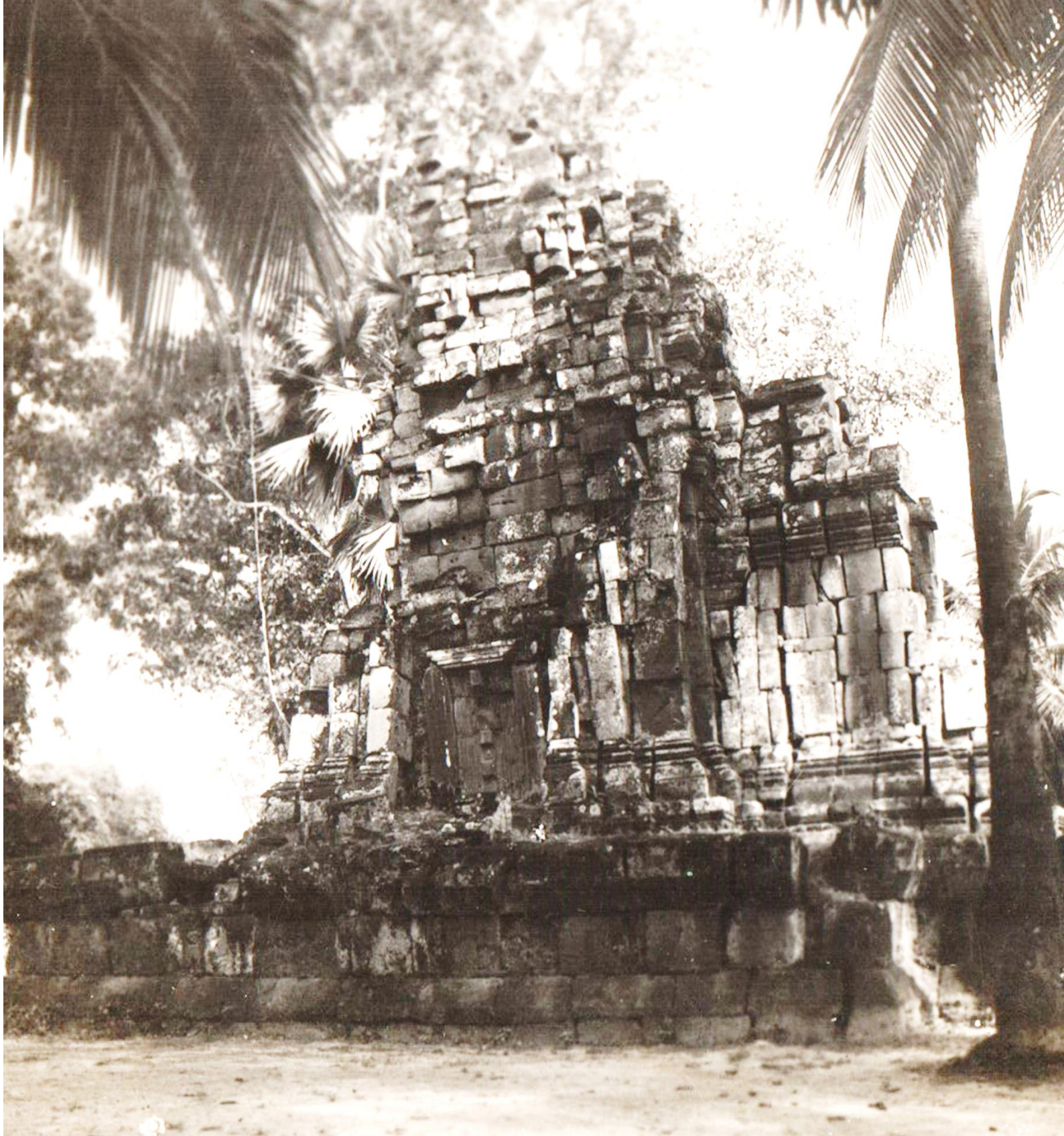
(ซ้าย) ใบเสมาหินทราย ศิลปะทวารวดี จำหลักภายในสันสฐูปและหม้อน้ำ
 ปุณณฆฎะ พบที่วัดกลางศรีเชียงใหม่ ตำบลเหล่าปอแดง อำเภอเมืองสกลนคร
 (ขวา) พระพุทธรูปหินทราย ปางสมาธิ ศิลปะทวารวดี พบภายในองค์พระธาตุเชิง
 ชุม วัดพระธาตุเชิงชุม วรวิหาร อำเภอเมืองสกลนคร ที่มา : พิพิธภัณฑ์เมือง
 สกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

๔. เมืองสกลนคร สมัยวัฒนธรรมเขมร (ขอม) ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖ – ๑๙

ในพุทธศตวรรษที่ ๑๖ อิทธิพลของวัฒนธรรมเขมรแผ่
อิทธิพลขึ้นมาครอบคลุมถึงบริเวณที่ราบลุ่มหนองหาน ปรากฏ
หลักฐาน เช่น รูปแบบการวางผังเมืองรูปสี่เหลี่ยมของเมือง
โบราณสกลนครและสถาปัตยกรรมทางศาสนา ตามความเชื่อ
ในศาสนาพราหมณ์ อาทิ ปราสาทภายในองค์พระธาตุเชิงชุม
ปราสาทนารายณ์เจงเวง ปราสาทดุม โดยมากพบว่า อยู่ใน
วัฒนธรรมเขมรสมัยบาปวน (ราวพุทธศักราช ๑๕๕๓ –
๑๖๒๓) ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยนครวัด (ราวพุทธศักราช ๑๖๕๐
– ๑๗๑๘) ราวปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๙ อิทธิพลวัฒนธรรม
เขมรเริ่มเสื่อมคลายอำนาจลงและสูญสิ้นไปจากที่ราบลุ่ม
หนองหาน

ภาพถ่ายทางอากาศเมืองโบราณสกลนคร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕ การวางผังเมืองในลักษณะนี้เป็นหนึ่งในสองแห่งที่พบในบริเวณแอ่งสกลนคร คือ เมืองโบราณหนองหานน้อย และเมืองโบราณหนองหานหลวง นอกจากนี้ภายในและภายนอกตัวเมืองประกอบด้วย คันกั้นน้ำ ถนน สะพาน และบาราย เป็นต้น ที่มา : กรมแผนที่ทหาร กระทรวงกลาโหม

ปราสาทนารายณ์เจงเวง อำเภอเมืองสกลนคร จากรูปแบบงานศิลปกรรมที่
ปรากฏสามารถกำหนดอายุอยู่ในศิลปะเขมร แบบบาปวน มีอายุในราวพุทธ
ศตวรรษที่ ๑๒ สร้างขึ้นตามคติความเชื่อพราหมณ์ ลัทธิไศวะนิกาย ที่มา :
พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

พระพุทธรูปนาคปรกปางสมาธิ พบภายในองค์พระธาตุเชิงชุม ลักษณะพระ
 พักตร์อมยิ้มแสดงความเมตตา กรุณา พระเนตรปิดสนิท สวมเทริดแบบกะบังหน้า
 พระรัศมีทรงกรวย กุณฑลรูปตุ้มครองจีวรปิดแนบพระองค์ ประทับนั่งขัดสมาธิ
 ราบบนชนดนาถ ๒ ชั้น จากรูปแบบกำหนดอายุในต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ที่มา
 : พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

๕. เมืองสกลนคร สมัยวัฒนธรรมล้านช้าง (ลาว) ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๑ – ๒๓

เมื่อพุทธศตวรรษที่ ๒๑ – ๒๒ เป็นต้นมา สกลนครเริ่มเข้าสู่สมัยวัฒนธรรมล้านช้าง ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมเขมรเริ่มเสื่อมอำนาจหมดจากสกลนครแล้วก็ตามแต่ยังคงปรากฏหลักฐานความสืบเนื่องทางวัฒนธรรม อาทิ พระพุทธรูปหินทรายปางนาคปรกภายในองค์พระธาตุเชิงชุม เป็นต้น และยังคงปรากฏเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นเมืองขอมมาก่อน โดยบอกเล่าผ่านตำนานอุรังคนิทานและนิทานพื้นบ้านเรื่อง ผาแดง – นางไอ่ กล่าวถึง เจ้าเมืองเป็นผู้ปกครองเชื้อชาติขอมหรือเขมร

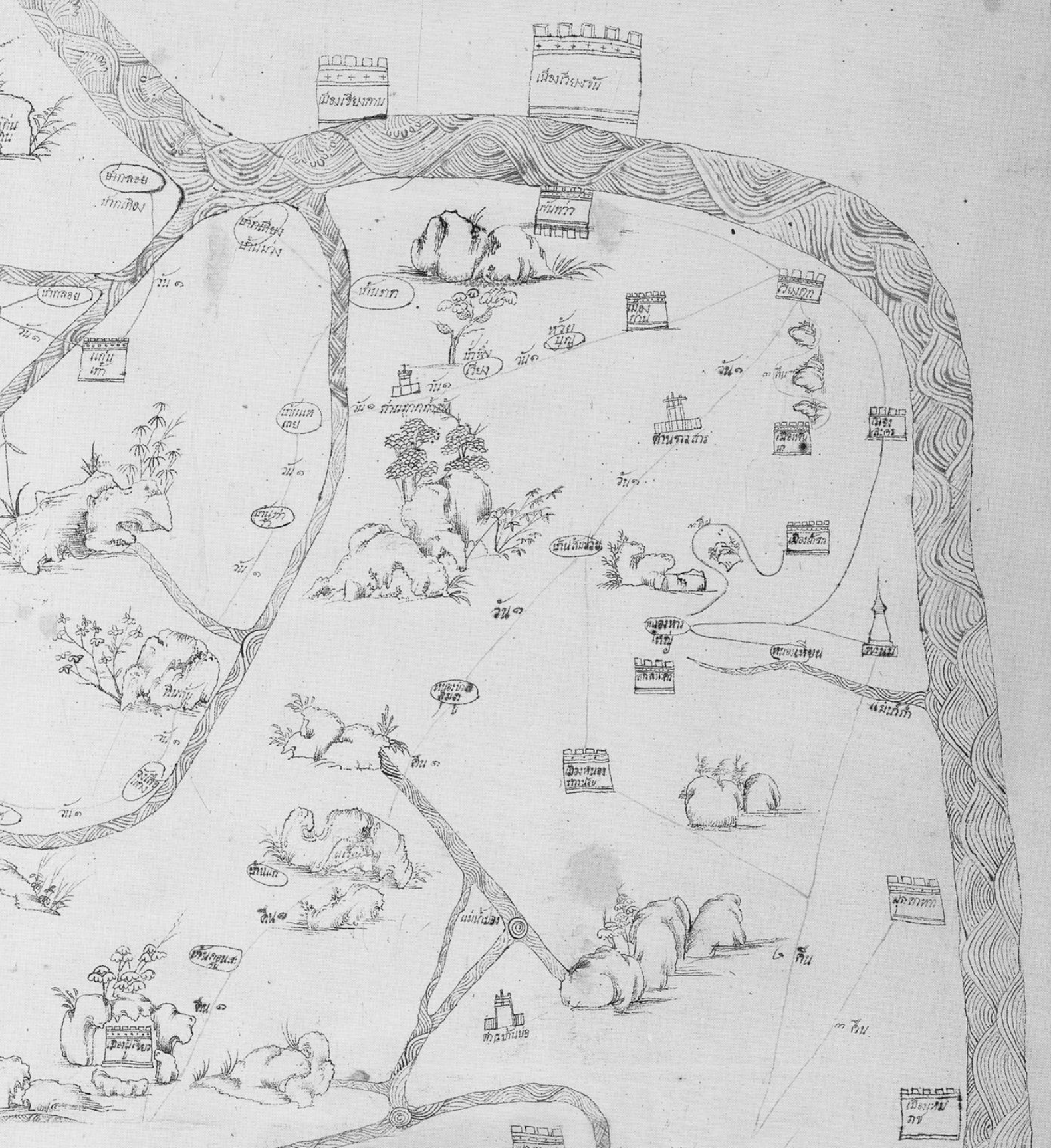
จนกระทั่งถึงพุทธศตวรรษที่ ๒๓ วัฒนธรรมล้านช้าง
เจริญรุ่งเรืองจนถึงขีดสุดมีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของผู้คน
ในกลุ่มวัฒนธรรมไท - ลาว ภายใต้อำนาจการปกครอง
ของอาณาจักรล้านช้าง ปราบปรามหลักฐานการสร้างศาสนสถาน
ทางพระพุทธศาสนาขึ้นหลายแห่ง และการดัดแปลงปราสาท
หินต่างๆ ที่มีมาแต่เดิมให้เป็นพระธาตุ พร้อมกับการอุทิศ
กัลปนา “ข้าพระโยมสงฆ์” หรือ “ข้าโอกาส” ให้ทำหน้าที่
ในการดูแลศาสนสถานที่ถูกสร้างขึ้นนั้นด้วย วัฒนธรรมล้าน
ช้างได้แผ่ขยายครอบคลุมดินแดนลุ่มน้ำหนองหาน
โดยพบหลักฐานประเภทจารึกที่วัดกลางศรีเชียงใหม่
บ้านท่าวัด ตำบลเหล่าปอแดง อำเภอเมืองสกลนคร กล่าวถึง
การกัลปนาที่ดินสร้างวัดในพระพุทธศาสนา เมื่อจุลศักราช
๙๙๘ (พุทธศักราช ๒๑๗๙)

กระแสวัฒนธรรมวัฒนธรรมล้านช้าง ขยายอิทธิพลไปอย่างกว้างขวางในบริเวณ
พื้นที่จังหวัดสกลนคร นับตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๒๑ เป็นต้นมา พระธาตุเชิงชุม
ปรากฏร่องรอยการทับซ้อนทางวัฒนธรรม กล่าวคือ การเป็นศาสนสถานใน
วัฒนธรรมล้านช้างที่ทับซ้อนลงในวัฒนธรรมเขมร บรรดาศาสนสถานที่ถูกทิ้งร้าง
มีการนำประกอบสร้างใหม่ในมิติพระพุทธศาสนาเพื่อเชื่อมโยงความสำคัญ เช่น
วรรณกรรมเรื่อง “พระเจ้าเลียบโลก” และ “อุรังคนิทาน” ที่มา : สำนักหอ
จดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

๖. เมืองสกลนคร สมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น ยุคสร้างบ้านแปงเมือง นับตั้งแต่พุทธศักราช ๒๓๑๐ – ๒๓๙๔

ครั้งถึงปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๓ อาณาจักรล้านช้างเริ่มอ่อนแอลงด้วยเหตุผลหลายประการบ้านเมืองต่าง ๆ รวมไปถึงบริเวณบ้านเมืองในที่ราบลุ่มริมหนองหานจากเดิมอาณาจักรล้านช้างปกครองอยู่ก็ได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสยาม ปราภฏหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรที่ทำให้เห็นถึงพัฒนาการเมืองของสกลนครอย่างเด่นชัดว่า ในช่วงสมัยธนบุรี อุปฮาดเมืองกาฬสินธุ์ พร้อมด้วยครอบครัวไพร่พลตัวเลกมาตั้งบ้านเรือน ณ บ้านธาตุเชิงชุม ต่อมาเมื่อประมาณปีพุทธศักราช ๒๓๒๙ ชุมชนแห่งนี้ได้รับการยกเป็นขึ้น “เมืองสกลนคร” ตรงกับสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ (เอกสารท้องถิ่นว่า “เมืองสกลทวาปี) โดยให้อุปฮาดเมืองกาฬสินธุ์เป็นพระธานีเจ้าเมืองสกลนคร ใช้การปกครองบ้านเมืองในระบบ “อาญาสี่” ประกอบด้วยตำแหน่งสำคัญ คือ เจ้าเมือง อุปฮาด ราชวงศ์และราชบุตร กลุ่มคนที่เข้ามาตั้งบ้านเรือนเหล่านี้ทำหน้าที่เป็น “ข้าพระธาตุ” ด้วย

ภาพแผนที่การเดินทางและระยะทางระหว่างเมืองต่าง ๆ ของภาคอีสานในสมัย
ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ที่มา : Santanee Pasuk, Philip Stott. ROYAL SIAMESE
MAPS. War and Trade in Nineteenth Century Thailand.(2004). หน้า
131.

เมื่อล่วงมาในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ พุทธศักราช ๒๓๖๙ เกิดสงครามระหว่างสยามกับเวียงจันทน์ พระธานีเจ้าเมืองสกลทวาปีต้องอาญาทัพอ้อหาว่า ไม่จัดเตรียมเสบียงอาหาร ทำให้มีการกวาดต้อนผู้คนเมืองสกลนครบางส่วนไปอยู่ที่เมืองกบินทร์บุรี และเมืองประจันตคาม ให้ราชวงศ์เมืองกาฬสินธุ์อยู่รักษาบ้านเมือง และคงให้ราษฎรจำนวน ๗ หมู่บ้าน ประกอบด้วยบ้านเชียงชุม บ้านหนองเหียน บ้านจารเพ็ญ บ้านอ้อมแก้ว บ้านนาเวง บ้านพานและบ้านวังยาง ทำหน้าที่ปฏิบัติรักษาองค์พระธาตุเชิงชุม

ครั้นต่อมาพุทธศักราช ๒๓๗๘ อุปฮาด (คำสาย) ราชวงศ์ (คำ) ท้าวอิน เมืองมหาไชยกองแก้ว ได้พาบ่าวไพร่ข้ามโขงมาสวามิภักดิ์ต่อสยาม ตั้งบ้านเรือนรวมอยู่ที่เมืองสกลนคร ครั้นเมื่อพุทธศักราช ๒๓๘๑ มีใบบอกตั้งให้ราชวงศ์ (คำ) เป็น“พระยาประเทศธานี” ให้ราชวงศ์เมืองกาฬสินธุ์ (ลาว) เป็นอุปฮาด ให้ท้าวอิน เป็นราชวงศ์ และให้ราชบุตร (ต่าง) เมืองกาฬสินธุ์เป็นราชบุตร ต่อมาอุปฮาด (ลาว) รับราชการได้ ๑๓ ปี ก็ถึงแก่กรรม ราชบุตร (ต่าง) พาครอบครัวกลับไปอยู่เมืองกาฬสินธุ์ ระยะนี้ได้มีการอพยพผู้คนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์จากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงมาอยู่ฝั่งขวาเป็นจำนวนมาก รวมถึงการสร้างวัดต่างๆ ในตัวเมืองสกลนคร ก่อให้เกิดความสัมพันธ์รูปแบบคุ้มวัดขึ้น

๗. เมืองสกลนคร
สมัยรัตนโกสินทร์
ยุคปฏิรูปประเทศเข้าสู่ความเจริญ
นับตั้งแต่พุทธศักราช ๒๓๙๔ – ๒๔๗๕

ในรัชสมัยแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ หลังจากพระยาประเทศธานี (คำ) ถึงแก่อนิจกรรม มีการตั้งให้ราชวงศ์ (ปิด) เป็นพระยาประเทศธานี ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองที่ว่างลง ระยะนี้มีการเข้ามาของนักสำรวจและการเผยแผ่คริสต์ศาสนาภายในเมืองสกลนครของคณะบาทหลวงชาวฝรั่งเศส พร้อมกับการเข้ามาของกลุ่มชาวนวนหรือเวียดนาม จนมาถึงสมัยพระยาประจันตประเทศธานี (โง่นคำ) เมืองสกลนครจัดอยู่ในมณฑลลาวพวนหรือหัวเมืองลาวฝ่ายเหนือ เรียกว่า “แขวงเมืองสกลนคร” ต่อมาเปลี่ยนจากมณฑลลาวพวนเป็นมณฑลอุดร โดยแบ่งเป็น ๕ บริเวณ เรียกแขวงเมืองสกลนครว่า “บริเวณสกลนคร”

อำมาตย์โท พระยาประจันตประเทศธานี (โง่นคำ) เจ้าเมืองสกลนครท่านสุดท้าย
ภายหลังดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการเมืองและที่ปรึกษาราชการเมืองสกลนคร
ตามลำดับ เป็นต้นสกุลพรหมสาขา ณ สกลนคร ในระหว่างดำรงตำแหน่งปฏิบัติ
หน้าที่ปกครองด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่เคารพรักของชาวเมืองสกลนคร
ที่มา : พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๓๔ เป็นต้นมา เมืองสกลนคร และหัวเมืองต่างๆ เริ่มมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงด้านการปกครองเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก อาทิ การส่งข้าหลวงไปกำกับรักษาราชการตามหัวเมืองทุกเมือง สำหรับเมืองสกลนครมีพระยาสุริยเดชวิเศษฤทธิ์ทศพิธวิไชย (กาจ) มาเป็นข้าหลวงท่านแรก และมีกลุ่มชาวจีนเข้ามาทำการค้าขายในเมืองสกลนครมากขึ้น

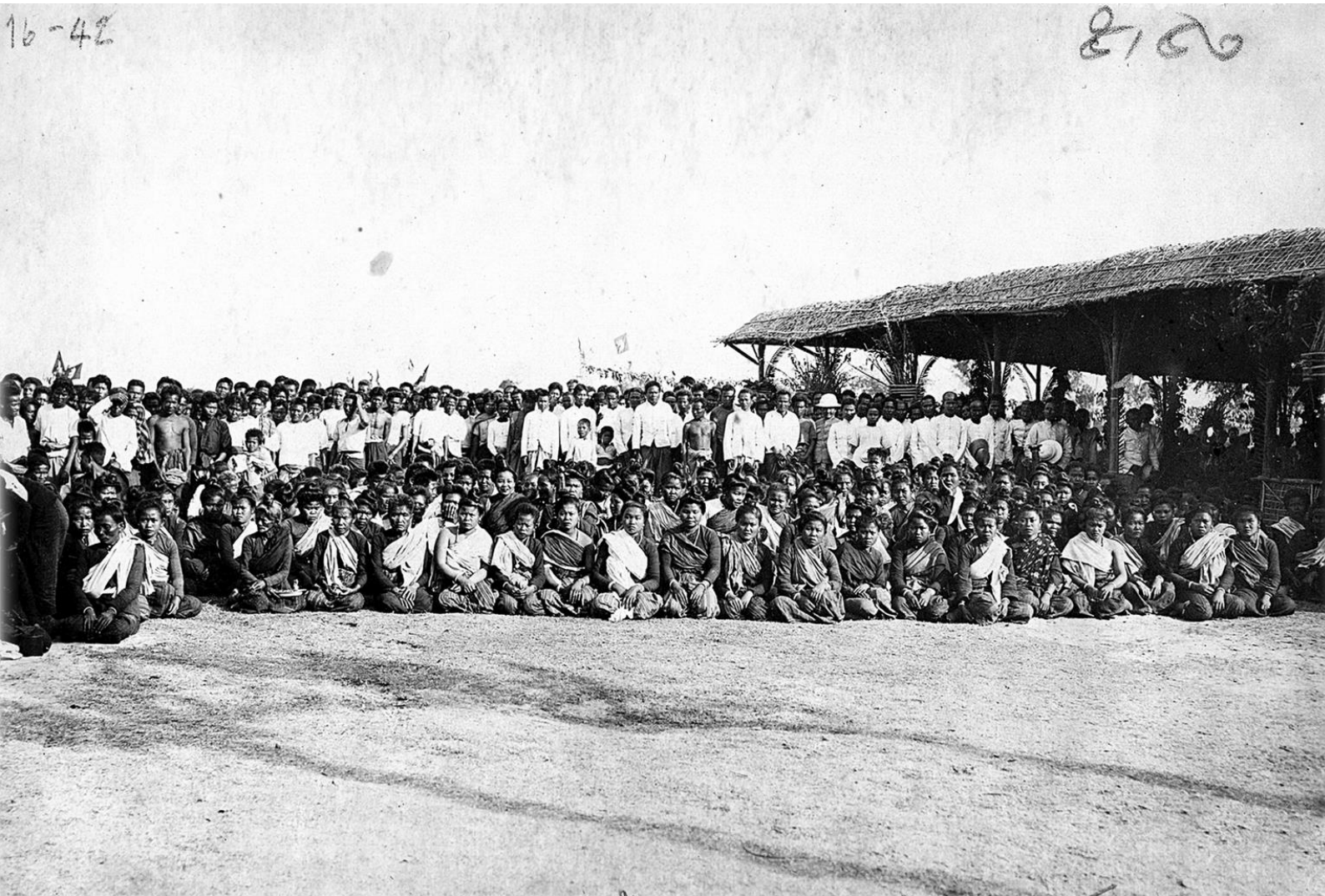
พุทธศักราช ๒๔๔๐ มณฑลจัดการเปลี่ยนระเบียบตำแหน่งกรมการ ๔ ตำแหน่ง ประกอบด้วย กรมเมือง กรมวัง กรมคลัง กรมนา เหมือนกันทุกเมืองตามระเบียบกรมการหัวเมืองชั้นใน พุทธศักราช ๒๔๔๕ จัดให้เปลี่ยนนามเมืองเป็นจังหวัดสกลนคร ให้พระยาประจันตประเทศธานี (โง่นคำ) จากตำแหน่งเจ้าเมืองเป็นผู้สำเร็จราชการเมืองและที่ปรึกษาราชการเมือง ให้พระบุรีบริรักษ์ (สุภี) เป็นนายอำเภอเมืองสกลนครคนแรก นอกจากนี้มีการตัดถนนขึ้น ๕ สายในเมืองสกลนคร ประกอบด้วย ถนนเจริญเมือง ถนนไรรันทุกข์ ถนนสุขเกษม ถนนเรืองสวัสดิ์และถนนกำจัดภัย และเพิ่มเติมอีก ๓ สายในภายหลังประกอบด้วย ถนนเปรมปรีดา ถนนมรรคาลัย และถนนใสสว่าง พร้อมกับการพาดสายโทรเลขจากมณฑลอุดรถึงบริเวณสกลนคร

การเสด็จตรวจราชการ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๔๙ ในหลายท้องที่ของกรมหลวงดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้นทำให้ส่วนกลางเห็นปัญหาในการบริหารราชการในหัวเมือง จึงมีการจัดตั้งมณฑลเทศาภิบาลในเวลาต่อมา ที่มา : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

"หอขวาง" ซึ่งใช้เป็นทีว่ราชการปรีการาชการเมืองรวมถึงจัดกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ บุรุษสองคนยืนด้านซ้าย คือ หลวงพิไสยสิทธิกรรม (จีน) ยืนด้านขวาคือ พระยาสุริยเดชวิเศษฤทธิ (กาจ) ส่วนกลุ่มของสตรีที่นั่งเป็นภริยาและบุตรของพระยาประจันตประเทศธานี (โง่นคำ) ถ่ายเมื่อพุทธศักราช ๒๔๔๙ ที่มา : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

ราษฎรชาวสกจนครจากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ฝ้ารับเสด็จ พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงดำรงราชานุภาพ (พระยศในขณะนั้น) เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เมื่อคราวเสด็จตรวจราชการมณฑลอีสาน โดยประทับ ณ เมืองสกจนครระหว่าง วันที่ ๑๔ - ๑๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๙ ที่มา : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

ขบวนแห่บั้งไฟของราษฎรชาวเมืองสกลนคร ณ หนองห่างบั้งไฟ (สนามแข่งเรือในปัจจุบัน) ใกล้ที่ประทับแรมพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงดำรงราชานุภาพ (พระยศในขณะนั้น) เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ถ่ายเมื่อพุทธศักราช ๒๔๔๙ ที่มา : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

ราษฎรชาวเมืองสกลนคร จุดบั้งไฟ ณ หนองห่านกอน (สนามแข่งเรือในปัจจุบัน) ใกล้ที่ประทับแรมพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงดำรงราชานุภาพ (พระยศในขณะนั้น) เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ถ่ายเมื่อพุทธศักราช ๒๔๔๙ ที่มา : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

สตรีกลุ่มชาติพันธุ์ไทญ้อ เมืองสกลนคร และขณะหาปลาในพื้นที่ริมหนองหาน
ใกล้ที่ประทับแรมพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงดำรงราชานุภาพ (พระยศใน
ขณะนั้น) เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ถ่ายเมื่อพุทธศักราช ๒๔๔๙ ที่มา :
สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

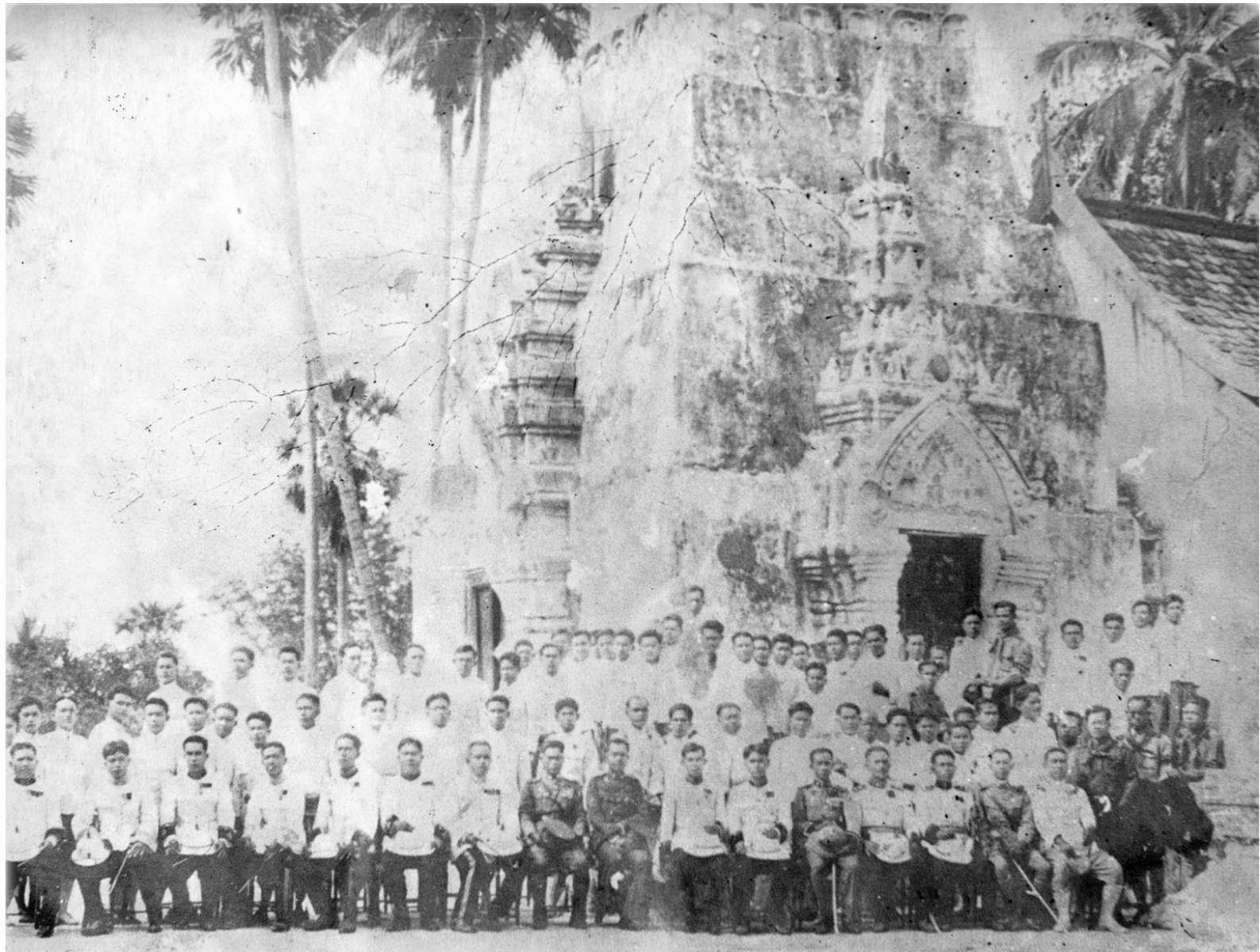
ราษฎรเมืองสกลนครหาปลาในพื้นที่ริมหนองหาน ใกล้ที่ประทับแรมพระเจ้า
 น้อยยาเธอ กรมหลวงดำรงราชานุภาพ (พระยศใน ขณะนั้น) เสนาบดี
 กระทรวงมหาดไทย ถ่ายเมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๙ ที่มา : สำนักหอจดหมายเหตุ
 แห่งชาติ กรมศิลปากร

อำมาตย์โท พระยาสกลกิจวิจารณ์ (สุทธิ เหมินทร์) ปลัดมณฑลประจำจังหวัด
สกลนคร ดำรงตำแหน่งพุทธศักราช ๒๔๕๓ - ๒๔๗๑ เป็นสมัยที่เมืองสกลนครมี
การพัฒนาด้านสาธารณูปการต่างๆ อาทิ ศาลว่าการเมือง สถานที่ราชการ
โรงเรียน ถนนข้ามภูพานไปยังจังหวัดกาฬสินธุ์ และสนามบินในบริเวณดงบาก
ที่มา : วัดพระธาตุเชิงชุม วรวิหาร อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

ในรัชสมัยแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ เมืองสกลนครได้รับการพัฒนามาโดยลำดับมีการเรียกบริเวณสกลนครเป็นเมืองสกลนครตามเดิมพร้อมกับการพัฒนาด้านสาธารณูปการต่างๆ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๕๕ เป็นต้นมา อาทิ การตัดทางเกวียนข้ามภูพานจากสกลนครไปกาฬสินธุ์ จัดสร้างสถานที่ราชการภายในเมืองสกลนคร และโรงเรียนขึ้น พร้อมกันนี้พุทธศักราช ๒๔๕๙ มีการเรียกทั้งแขวงสกลนครว่า “จังหวัดสกลนคร” ส่วนนามอำเภอเมืองเรียกว่า “อำเภอธาตุเชิงชุม” ประกอบด้วย ๒ ตำบล คือ ตำบลธาตุเชิงชุมกับตำบลสะพานหิน และต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๔๖๓ มีการจัดสร้างสนามบินขึ้น ณ บริเวณดงบาก และการสำรวจทำทางรถไฟมายังสกลนครเมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๖๕ อีกด้วย

สกลนครเป็นเมืองสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมเมืองหนึ่งของภูมิภาค ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่นี้เองทำให้มีผู้คนภายนอกหรือเรียกว่า “ไทคร้ว” จากจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดมหาสารคาม เข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่หลายหมู่บ้าน นอกจากนี้ในช่วงระหว่างปีพุทธศักราช ๒๔๖๙ คณะสงฆ์ธรรมยุติเข้าสู่สกลนคร เมื่อพระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล และพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต มาพำนักจำพรรษา ณ บริเวณพื้นที่ดงบากด้านทิศใต้ของเมืองสกลนคร

พลโท พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุขสวัสดิ์ กรมหลวงอดิศรอุดมเดช ตรวจ
ราชการแผนกทหารกองผสมพันธำมา เมืองสกลนคร พุทธศักราช ๒๔๕๕ ถ่าย ณ
วัดธาตุศาสดาราม อำเภอธาตุเชิงชุม จังหวัดสกลนคร ที่มา : พิพิธภัณฑ์เมือง
สกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

๘. เมืองสกลนคร
สมัยปฏิรูปการปกครอง
จากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์
สู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย
นับตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๗๕ – ปัจจุบัน

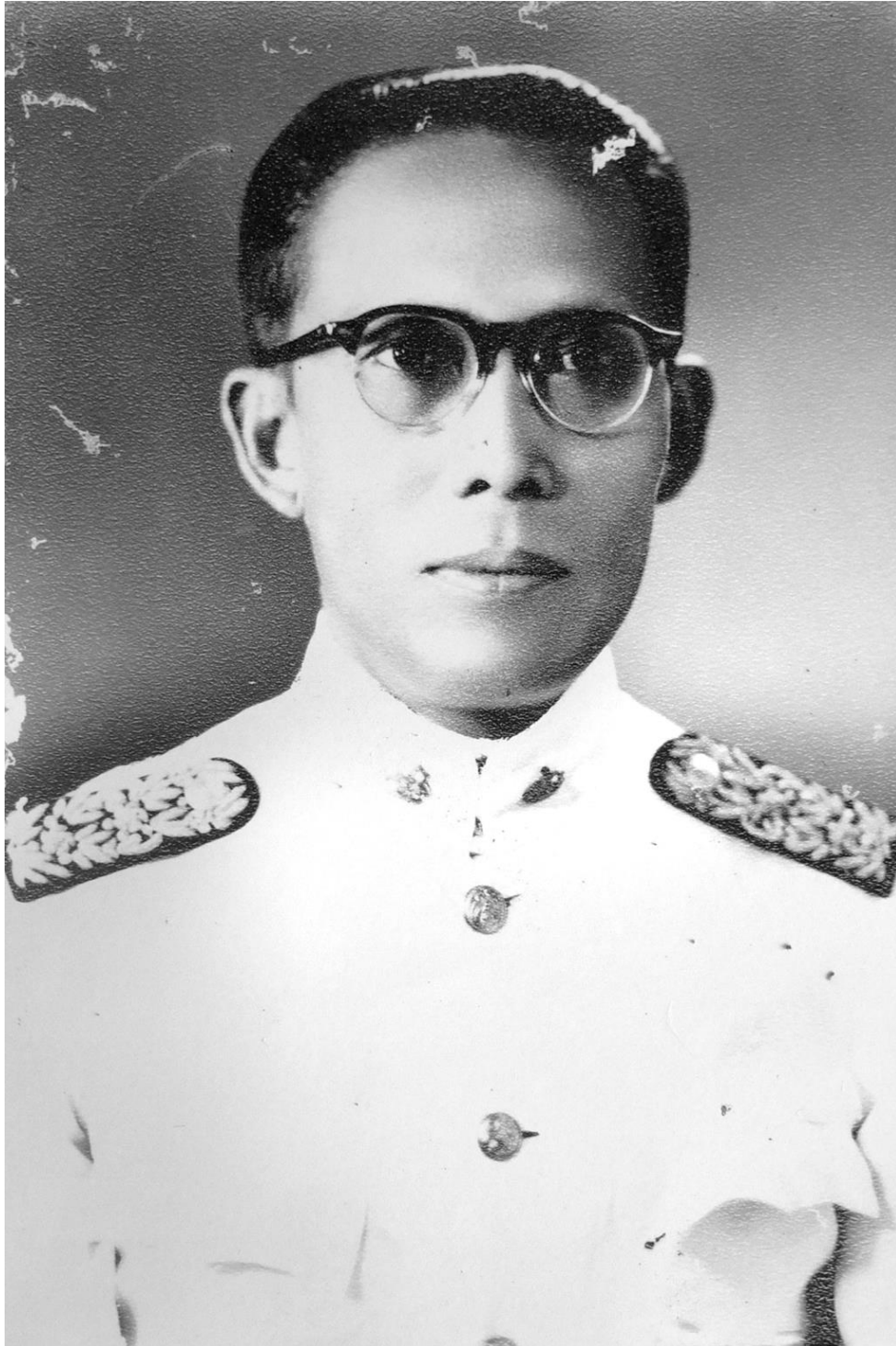
จากการปฏิรูปการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชสู่การปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยเมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๕ นั้น สกลนครมีการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรกเมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๗๖ โดยจังหวัดสกลนครมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนแรก คือ หลวงวรนิติปรีชา (วรดี พรหมสาขา ณ สกลนคร) ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๔๗๙ มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนครขึ้น โดยมีรองอำมาตย์ตรี ขุนถิรมัยสิทธิการ (กุแก้ว พรหมสาขา ณ สกลนคร) เข้าดำรงตำแหน่งเป็นนายกเทศนายกเทศมนตรีคนแรก

หลวงวรนิติปรีชา (วรดี พรหมสาขา ณ สกลนคร) ได้รับการเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนแรกของจังหวัดสกลนคร จากการจัดการเลือกตั้งทางอ้อมครั้งแรกและครั้งเดียวของไทย เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๖ ที่มา : พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

รองอำมาตย์ตรี ชุนถิรมัยสิทธิการ (กู่แก้ว พรหมสาขา ณ สกลนคร) ปลัดอำเภอ
 ชาติสุขชุม (บุคคลนั่งเก้าอี้) เข้าดำรงตำแหน่งนายกเทศนายกเทศมนตรีเทศบาล
 เมืองสกลนครคนแรก เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๘๐ ที่มา :
 หนังสืออนุสรณ์ครบรอบทำบุญ ๑๐๐ วัน ฟอง นวลมณี

นายเตียง ศิริขันธ์ ได้รับการเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด
สกลนคร จากการเลือกตั้งทางตรง เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๐
ได้รับการรับเลือกติดต่อกันถึง ๕ สมัย เป็นรัฐมนตรี ๓ สมัย มีฉายาเรียกขานว่า
“ขุนพลภูพาน” เป็นแกนนำสำคัญของขบวนการเสรีไทยภาคอีสานด้วย ที่มา :
พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ครึ่งถึงปีพุทธศักราช ๒๔๘๔ เมื่อเข้าสู่สงครามมหาเอเชียบูรพาก่อให้เกิดองค์การต่อต้านญี่ปุ่นขึ้นทั้งส่วนกลางและในส่วนภูมิภาคหรือต่อมาเรียกว่า “ขบวนการเสรีไทย” จังหวัดสกลนครนำโดยนายเตียง ศิริขันธ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้นำสำคัญ โดยมีการสร้างฐานบัญชาการและฐานบินขึ้นในที่ต่างๆ โดยได้รับการสนับสนุนอาวุธจากฝ่ายสัมพันธมิตร การเข้ามาและการพ่ายแพ้ของญี่ปุ่น ส่งผลให้เกิดกรณีพิพาทอินโดจีน ระหว่างไทยกับฝรั่งเศส พุทธศักราช ๒๔๘๗ เครื่องบินรบฝรั่งเศสเข้ามาทิ้งระเบิดในตัวเมืองสกลนคร ทำให้บ้านเมืองมีความซบเซาในช่วงเวลาหนึ่ง พุทธศักราช ๒๔๙๐ เป็นต้นมาระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ อาทิ การจัดตั้งโรงพยาบาล การนำประปา ไฟฟ้า ถนน และการคมนาคมขนส่งเข้าสู่สกลนคร รวมไปถึงการจัดตั้งโรงเรียนสายสามัญและสายอาชีพขึ้นหลายแห่ง

โรงเรียนประจำจังหวัดสกลนครเดิมตั้งอยู่ ณ วัดกลาง (ตลาดศรีคุณเมืองในปัจจุบัน) ต่อมาย้ายออกไปตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของสนามมิ่งเมือง ใช้ชื่อว่า โรงเรียนสกลนคร สกลราชวิทยานุกูล เริ่มดำเนินการจัดการเรียนการสอน เมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๔ ต่อมาเมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๑ ได้รวมโรงเรียนสตรีสกลรัตน์และโรงเรียนการช่างสตรีสกลนคร พร้อมกับแลกเปลี่ยนที่ดินกับโรงเรียนชุมราษฎรานุกุล เป็นโรงเรียนสกลราชวิทยานุกูลในปัจจุบัน ที่มา : คุณประสาท ตงศิริ

ห้องสมุดประชาชน แผนกศึกษาธิการจังหวัดสกลนครในอดีต ตั้งอยู่ ณ ใต้ถุน
อาคารศาลากลางจังหวัดสกลนคร บริเวณสนามมิ่งเมือง ปัจจุบันสังกัดกอง
ปฏิบัติการ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ที่มา : พิพิธภัณฑ
เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถ บพิตรและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปี หลวง เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรภาคอีสาน เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๙๘
ที่มา : คุณสุดใจ ศรีดามา

นอกจากนี้การเสด็จพระราชดำเนินของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๙๘ เป็นการเปิดศักราชให้สกลนครก้าวเข้าสู่ความเจริญในยุคปัจจุบัน การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและระบบสาธารณูปการได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ครั้นถึงปีพุทธศักราช ๒๔๙๙ มีพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ให้เปลี่ยนนามอำเภอธาตุเชิงชุมเป็น “อำเภอเมืองสกลนคร” โดยนับแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๐๐ ท่ามกลางกระแสความเห็นต่างทางการเมืองจึงมีการจัดตั้งกองพันที่ ๑ กรมทหารราบที่ ๓ จังหวัดสกลนครขึ้น และการเข้ามาตั้งฐานปฏิบัติการพิเศษของอเมริกาในช่วงสงครามเวียดนาม ครั้นถึงปีพุทธศักราช ๒๕๐๖ นโยบายพัฒนาจังหวัดสกลนครของรัฐบาลทำให้เกิดการย้ายที่ทำการศูนย์ราชการออกมายังบ้านธาตุนาเวง ภายหลังย้ายไปตั้งยังพื้นที่สนามบินดงบาก ซึ่งส่งผลให้เกิดการขยายที่อยู่อาศัยของประชากรออกไปยังภายนอกตัวเมืองสกลนคร รวมถึงการจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูสกลนครขึ้น ณ บริเวณที่ดินของกระทรวงมหาดไทยอีกด้วย

ภาพย่านเศรษฐกิจการค้าตามแนวถนนเจริญเมือง ถ่ายเมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๕
ที่มา : พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาพย่านเศรษฐกิจการค้าตามแนวถนนเจริญเมือง ถ่ายเมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๕
ที่มา : พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภาพบ้านเรือนที่พักอาศัยของชาวเมืองสกลนคร คุ้มวัดพระธาตุเชิงชุม มุมมอง
จากยอดองค์พระธาตุเชิงชุม ด้านทิศตะวันตก ถ่ายเมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๐
ที่มา : พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภาพภาพพื้นที่ประสบอัคคีภัย เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๖ บริเวณพื้นที่สี่แยก
โรงแรมกิตติไฮเทล ถนนกำจัดภัยตัดกับถนนสุขเกษม และเกิดอัคคีภัยติดต่อกัน
ทำให้เกิดย่านการค้าและที่พักอาศัยย้ายออกไปยังทิศใต้ของเมือง ที่มา :
พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ศาลากลางจังหวัดสกลนคร หลังที่ ๒ สร้างเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๖ ในที่ดินของ
กระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทย ต่อมาทางราชการยกที่ดินและสิ่งปลูก
สร้างทั้งหมด ให้กับกระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูสกลนคร
หรือมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครในปัจจุบัน ที่มา : พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

มุมมองของตัวเมืองสกลนคร ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ พื้นที่โล่งกว้างปัจจุบันคือ
ห้างสรรพสินค้า บริษัท บิ๊กซี ซูเปอร์เซ็นเตอร์ จำกัด และ บริษัท โรงสีศรีสกลคำ
ข้าว จำกัด ถ่ายเมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๔ ที่มา : พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

มุมมองของตัวเมืองสกลนคร ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ บริเวณย่านการค้าแห่งใหม่ ตามแนวถนนสุขเกษม ถนนรัฐพัฒนาและถนนรอบเมือง ประกอบด้วยตลาดสดเทศบาล ตลาด ต.การค้า และสถานีขนส่งเทศบาลสกลนครถ่ายเมื่อพุทธศักราช ๒๕๖๒ ที่มา : พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจสังคม ส่งผลให้สกลนครได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ โดยมีพื้นที่ครอบคลุมตำบลธาตุเชิงชุมทั้งตำบล ภายในเขตเทศบาลเป็นที่ตั้งของหน่วยงานการบริหาร สถานศึกษา สถานพยาบาลและสาธารณสุข ตลอดจนเป็นศูนย์กลางการคมนาคมของจังหวัดสกลนคร และมีพื้นที่เศรษฐกิจหรือย่านการค้าสำคัญตั้งอยู่ตามแนวถนนเจริญเมือง ถนนใจผาสุก ถนนสุขเกษมและถนนเปรมปรีดา และขยายออกไปสู่ถนนรัฐพัฒนาและพื้นที่ลุ่มนอกเมืองด้านทิศตะวันตกและด้านทิศใต้ เมื่อเกิดเหตุการณ์อัคคีภัยติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปี พุทธศักราช ๒๕๐๖ เป็นต้นมา เกิดย่านการค้าแห่งใหม่ในบริเวณตลาดเทศบาล ตลาด ต.การค้า และสถานีขนส่งเทศบาลสกลนคร พุทธศักราช ๒๕๕๕ จึงมีประกาศกระทรวงมหาดไทย เปลี่ยนจากเทศบาลเมืองสกลนคร เป็น “เทศบาลนครสกลนคร” นับเป็นเทศบาลนครที่ใหญ่เป็นอันดับที่ ๒๗ ของประเทศ และใหญ่อันดับ ๕ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีแนวโน้มในการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องต่อไปในอนาคตอย่างไม่หยุดยั้ง.

“เมืองงา มนามสกลนคร มีธรรมชาติที่น่าชม สมเป็นเมือง
มาแต่ก่อน ล้อมรอบด้วยหนองหาน น้ำใสไหลเย็น
ใสสะอาด แลจับตางามนักสระพังทอง ดอนสวรรค์ทั้งสอง
ชวนให้มองไม่รู้สร้างซา เอยงามเอย งามแท้แลไปทางไหน
ทางอากาศ ก็สดใสชื่นใจไม่วายเว้น เป็นเมืองเงียบ
สงบปลอดภัย ใคร ๆ ก็อยากมาเห็น อยู่ดี กินดี มีความร่มเย็น
สมเป็นเมืองงามเอย...”

เนื้อร้องบทกวีฉายชมเมืองสกลนคร

บรรณานุกรม

ข้อมูลหนังสือและบทความในหนังสือ

ภาษาไทย

เกรียงไกร ปริญาพล. (๒๕๕๘). พงศาวดารเมืองสกลนคร

ฉบับ รongอำมาตย์โท พระบริบาลศุภกิจ (คำสาย ศิริ

จันทร์). สกลนคร : โรงพิมพ์สกลนครการพิมพ์.

จังหวัดสกลนคร. (๒๕๕๙). พระพุทธองค์แสน สดสหัสสปฏิมา

นุสรณ์. เชียงใหม่ : หจก. วนิดาการพิมพ์.

จำลอง นวลมณี. (๒๕๓๑). ครบรอบทำบุญ ๑๐๐ วัน

ฟอง นวลมณี. กรุงเทพฯ : บริษัท เพื่อนพิมพ์ จำกัด.

ณรงค์ศักดิ์ ราวะรินทร์. (๒๕๖๑). อรุ้งคราตุ จ.ศ. ๑๑๖๗

(พ.ศ. ๒๓๔๘). มหาสารคาม : หจก. อภิชาติการพิมพ์

ติก แสนบุญ. (๒๕๕๙). ลักษณะอีสานว่าด้วยศิลปวัฒนธรรม.

อุบลราชธานี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี.

ธาดา สุทธิธรรม. (๒๕๔๕). ผังเมืองในประเทศไทย : ผังชุมชน

และการใช้ที่ดินสายอารยะธรรมเขมรในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น : บริษัท ขอนแก่นพิมพ์

พัฒนา จำกัด.

ธนธร กิตติกานต์. (๒๕๕๗). มหาธาตุ. นนทบุรี : โรงพิมพ์มติ

ชนปากเกร็ด.

นิชนันท์ กลางวิชัย. (๒๕๕๕). กัลปนา : ความสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของคน ในชุมชนล้านนาต่อการกัลปนาคน ดำรงวิชาการ วารสารรวมบทความทางวิชาการ คณะโบราณคดี.

พจนวราภรณ์ เขจรเนตร. (๒๕๖๑). พงศาวดารเมืองสกลนคร : ฉบับลายมือ อำมาตย์โท พระยาประจันตประเทศธานี (โง่นคำ พรหมสาขา ณ สกลนคร).

สกลนคร : สมศักดิ์การพิมพ์ กรุ๊ป สกลนคร.

พัชนี จันทรสาขา. (๒๕๕๑). ร้อยรอยเก่าสกลนคร.

กรุงเทพฯ : บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด.

ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (๒๕๕๕). สถาปัตยกรรมประเภท “เจดีย์” (ธาตุ) , เจดีย์ พระพุทธรูป อุบัติ่ม สิม ศิลปะลาวและอีสาน. กรุงเทพฯ : บมจ.อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สุรัตน์ วรากรณ์รัตน์. (๒๕๒๓). ตำนานพงศาวดารเมืองสกลนคร : ฉบับอำมาตย์โท พระยาประจันตประเทศธานี (โง่นคำ พรหมสาขา ณ สกลนคร). สกลนคร : สกลนครการพิมพ์.

สุรัตน์ วรากรณ์รัตน์. (๒๕๔๕). ประวัติศาสตร์สกลนคร.

สกลนคร : สกลนครการพิมพ์

สงวน รอดบุญ. (๒๕๔๕). พุทธศิลป์ลาว (พิมพ์ครั้งที่ ๒).

กรุงเทพฯ : สายธาร.

สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร. (๒๕๕๐). ศัพทานุกรม
 โบราณคดี. กรุงเทพฯ : สำนักโบราณคดี กรมศิลปากร.
 สพนันต์ เพชรคำ. (๒๕๖๐). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสกลนคร
 (พิมพ์ครั้งที่ ๒). เชียงใหม่ : หจก.วนิดาการพิมพ์.

ภาษาต่างประเทศ

Santanee Pasuk, Philip Stott. (2006). ROYAL SIAMESE
 MAPS. War and Trade in Nineteenth Century
 Thailand. Bangkok River.

ข้อมูลบุคคลให้สัมภาษณ์

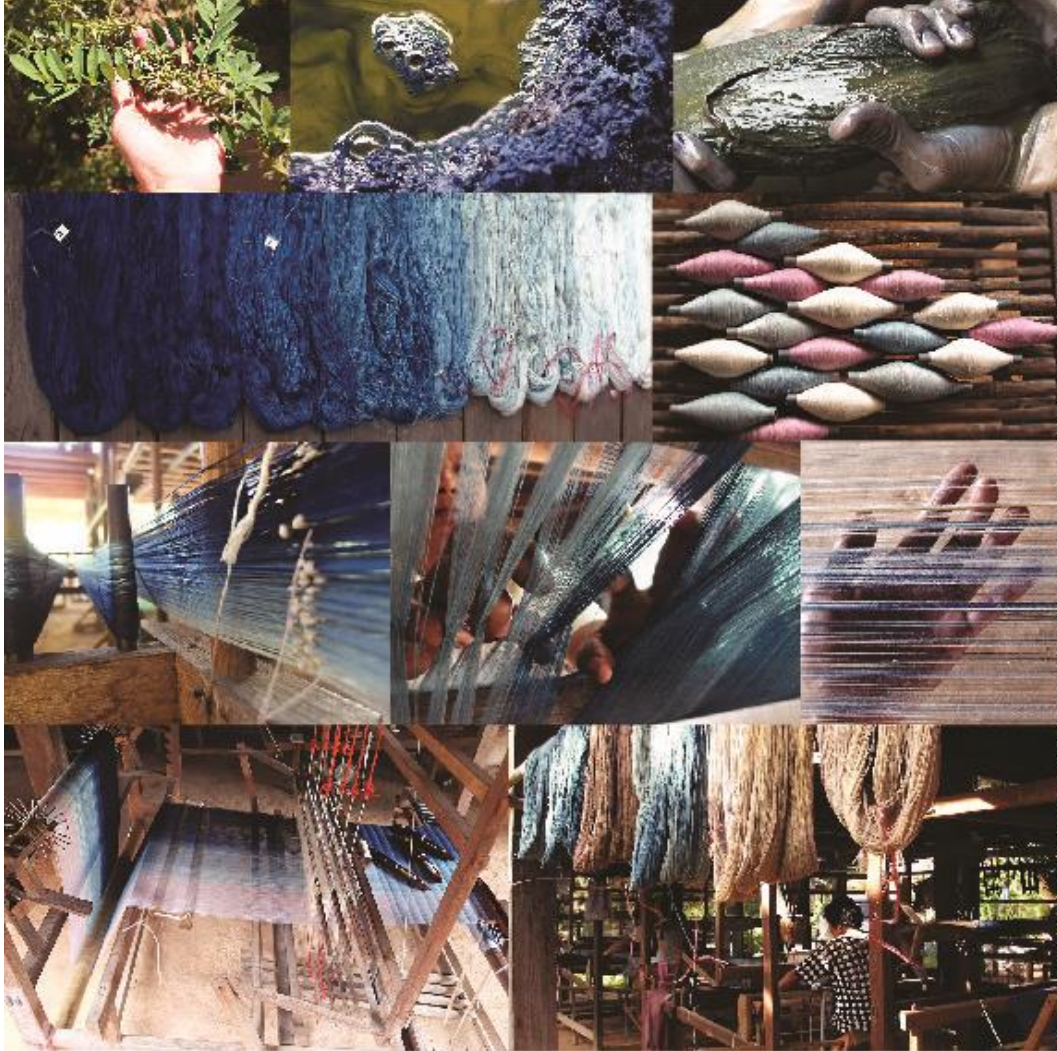
นายอาคม พรหมสาขา ณ สกลนคร, ให้สัมภาษณ์เรื่อง
 เมืองสกลนครในอดีต,
 วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

นายสุมิตร พรหมสาขา ณ สกลนคร, ให้สัมภาษณ์เรื่อง
 เมืองสกลนครในอดีต,
 วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

นายพจนวราภรณ์ เขจรเนตร

- การศึกษา : มัธยมศึกษา ๑ – ๓ โรงเรียนสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร
 มัธยมศึกษา ๔ – ๖ โรงเรียนสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร
 ปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- ปัจจุบัน : นักวิชาการศึกษา สังกัดสถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- ผลงาน : หนังสือพุทธสีมา (สิม) บ้านด่าน
 หนังสือพระนอนเชิงดอย
 หนังสือพงศาวดารเมืองสกลนคร
 ฉบับลายมือ อำมาตย์โท พระยาประจันตประเทศธานี (โง้นคำ พรหมสาขา)
 หนังสือปาทวลัญชังเจตียนุสรณ์
 หนังสือ ๑๘๐ ปี เหลียวหน้าแลหลังประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสกลนคร
- ติดต่อ : พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
 โทรศัพท์. ๐ ๔๒๗๔๔ ๐๐๙ มือถือ. ๐๖ ๓๗๒๐ ๕๑๑๑
- E – mail : Pojjahnwaraporn1991@gmail.com
- Facebook : Waraporn Pojjahnwaraporn

mann craft
..sophisticated natural-dye textile..

ด้วยความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นและความประทับใจในศิลปะ หัตถกรรม
 พื้นบ้านของอีสานในเขตพื้นที่จังหวัดสกลนครเป็นจุดกำเนิดของ **Mann Craft**
 ผลิตภัณฑ์ทุกชิ้นได้รับการออกแบบด้วยแนวคิดการสืบสานอีสานศิลป์ให้คงอยู่
 และต่อยอดเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของยุคสมัยปัจจุบันโดยนำแรงบันดาลใจ
 จากอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอีสานมาออกแบบผสมผสานในรูปแบบที่ร่วมสมัย
 ด้วยกระบวนการผลิตเฉพาะจากการต่อยอด ค้นคว้าทดลอง

ผลิตภัณฑ์ทุกชิ้นทำด้วยหัวใจและสองมือของช่างฝีมือพื้นบ้านในช่วงที่ว่างจาก
 ทำไร่ทำนา ทุกชิ้นตอนใช้ทักษะฝีมือ ความปราณีตถักทอเส้นใยเส้นเล็กจนเป็น
 ผ้าเส้นด้วยเส้นใยสีต่างๆซึ่งย้อมสีจากพืชพันธุ์พื้นบ้าน เช่น ต้นคราม เปลือกต้นไม้
 ฝักคูณ ผลมะเกลือ ใบสมอ ใบยูคาลิปตัส ด้วยวิธีกรรมย้อมสี การวาดระบายด้วยมือ
 ที่ต้องใช้ความชำนาญพิเศษ ด้วยการผสมผสานความคิดสร้างสรรค์กับภูมิปัญญา
 หัตถกรรมสกลนครสู่ผลิตภัณฑ์ที่เต็มไปด้วยเรื่องราวของความรักและความภูมิใจ

*The pride in the local wisdom, impress of the folk arts and crafts
 of Sakon Nakhon in the northeastern Thailand is the beginning
 of **Mann Craft**. Our Products are creatively designed with the
 idea of maintaining and evolving Isan cultural identity and heritage,
 combining contemporary motifs, experimental process and
 traditional ingenuity.*

*Processed by heart and hand from Sakon Nakhon's artisan.
 The production requires special skill, specific process, purism and
 passion in order to produce exceptional creations. Hand woven textile
 dyed with natural dyes such as indigo, tree barks, leaves, ebony and
 tree fruits. Hand-dyed yarn, free hand paint. The art of natural dyeing
 and hand-weaving are passed down with love.*

*With harmonious collaboration of creativity and comprehension...
 the local wisdoms and charming sense of Isan will thrive.*

สาขา จังหวัดสกลนคร 042 714685
 สาขา กรุงเทพฯ ของ มาร์เช่ (ประชานิเวศน์) 081 0556301
 Facebook : mann craft shop

สนับสนุนการจัดพิมพ์และการจัดกิจกรรม โดย

๑. สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
๒. คุณครูฟองจันทร์ อรุณกมล ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีเทศบาลนครสกลนคร
๓. คุณปราชัญญ์ นิยมคำ ร้าน Mann Craft จังหวัดสกลนคร
๔. อาจารย์ธวัชชัย ดุลยสุจริต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

พิพิธภัณฑสถานเมืองสกลนคร

งานวิชาการและวิจัย สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เลขที่ ๖๘๐ หมู่ที่ ๑๑ ถนนนิตโย ตำบลธาตุเชิงชุม
อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โทร. ๐ ๔๒๗๔ ๔๐๐๙